

KOLEGIJŲ DĖSTYTOJŲ IMLUMAS PEDAGOGINĖMS INOVACIJOMS: RACIONALUS AR IRACIONALUS?

Nijolė Zinkevičienė, Brigita Janiūnaitė

Kauno technologijos universitetas, Kaunas, Lietuva

Nijolė Zinkevičienė. Edukologijos magistrė. Kauno technologijos universiteto Edukologijos instituto doktorantė. Kauno kolegijos Užsienio kalbų katedros vedėja. Mokslinių tyrimų kryptis — edukacinių inovacijų valdymas.

SANTRAUKA

Vykstant sparčiai kaitai visose gyvenimo srityse, taip pat ir švietimo, aukštųjų mokyklų dėstytojai turi būti imlūs naujovėms, be kurių diegimo jie negalėtų atliepti šiuolaikinių tendencijų. Tačiau jų imlumas turi būti ne bet koks, o racionalus: dėstytojo veikla surandant, priimant (arba atmetant), transformuojant ir panaudojant pedagogines inovacijas turi būti pagrįsta, apgalvota, tikslinga, efektyvi. Pedagoginių inovacijų įgijimo etapu racionaliai imlus dėstytojas, skatinamas vidinių ir (ar) išorinių impulsų, priima sprendimą pradėti pedagoginių inovacijų paiešką, nustato paieškos lauką, atsirenka geriausias pedagoginių inovacijų šaltinius ir kuria jų banką.

Straipsnyje analizuojama mokslinė problema šiuo klausimu — ar „vėluojančios“ šalies (tokios, kuri konkuruoja su išsivysčiusiomis šalimis bendroje erdvėje, tačiau nelygiomis sąlygomis (Storper ir kt., 1998)) kolegijų dėstytojai racionaliai imlūs pedagoginėms inovacijoms?

Tyrimo tikslas — nustatyti kolegijų dėstytojų imlumo pedagoginėms inovacijoms raišką.

Tyrimas atliktas taikant duomenų rinkimo (apklausos raštu) ir duomenų apdorojimo metodus (mokslinės literatūros analizę, faktorių ir klasterių analizes). Tyrimo duomenys apdoroti, naudojant SPSS (Statistic Package for Social Sciences) programinį paketą.

Empirinis tyrimas atliktas Lietuvos valstybinėse kolegijose, apklausus 352 specialybės modulių, užsienio kalbų ir informacinių technologijų dėstytojus. Tyrimas atliktas 2006 m. kovo mėnesį.

Rezultatai rodo, kad pedagoginių inovacijų paieškos lauko nustatymo ir pedagoginių inovacijų šaltinių atrankos etapais kolegijų dėstytojai yra linkę į racionalų imlumą: nors atlieka apgalvotas, tikslingas veiklas, tačiau nepakankami naudoja pedagoginių inovacijų ir jų šaltinių filtrus. Informacijos apie pedagoginių inovacijų šaltinius banko kūrimo etapu du trečdaliai dėstytojų turi racionalaus imlumo bruožų, nes kaupia informaciją apie geriausias pedagoginių inovacijų šaltinius įvairiomis formomis. Tačiau trečdalis dėstytojų yra tos nuomonės, kad tokios informacijos nebūtina kaupti. Todėl šių dėstytojų imlumas pedagoginėms inovacijoms informacijos apie šaltinius informacijos banko kūrimo etapu traktuotinas kaip iracionalus.

Raktažodžiai: *racionalus imlumas, pedagoginės inovacijos, dėstytojų veikla.*

ĮVADAS

Pokyčiai visuomenės politinėje, ekonominėje, socialinėje ir kitose srityse turi įtakos aukštojo mokslo kaitai: aukštasis mokslas modernėja, įgauna vis naujų formų ir bruožų. Kartu keičiasi ir dėstytojo veikla. Novatoriškumas tampa vienu svarbiausiu aukštosios mokyklos dėstytojo bruožų, o inovacijų diegimas — viena pagrindinių jo veiklų. Tačiau M. Fullan (2001) teigia, kad šiandieninės švietimo kaitos tikslas turėtų būti ne diegti kuo daugiau inovacijų, o daryti tai atsirenkant, nuosekliai, sistemingai. Taigi

dėstytojams ypač svarbu būti racionaliai imliems, nes imlumas bet kokioms arba visoms juos pasiekiančioms inovacijoms išbalansuotų jų pačių veiklą ir pakenktų ugdymo procesui.

Viena vertus, pastebimas ribotas mokslinis racionalaus imlumo sampratos ir sandaros diskursas; kita vertus, nėra pakankamai tyrimų, susijusių su aukštosios mokyklos dėstytojų racionalaus imlumo raiška.

Straipsnyje analizuojama **mokslinė problema** šiuo klausimu — ar racionaliai imlūs pedagoginėms

inovacijoms „vėluojančios“ šalies kolegijų dėstytojai? Kolegijų, kaip tyrimo objekto pasirinkimą, lėmė tai, kad jos atsirado panaikinus aukštesniausias mokyklas. Kita vertus, kolegijos tapo aukštojo mokslo sudedamąja dalimi. Minėti procesai iš dėstytojo pareikalavo ne tik kompetencijų kaitos, bet ir imlumo pedagoginėms inovacijoms.

Tyrimo objektas — dėstytojų racionalus imlumas pedagoginėms inovacijoms. Šiame straipsnyje dėstytojo racionalus imlumas suprantamas kaip jo pagrįsta, apgalvota, tikslinga, efektyvi veikla surandant, priimant (arba atmetant), transformuojant ir panaudojant naujas žinias ir (arba) inovacijas (Zahra, George, 2002; Zinkevičienė, Janiūnaitė, 2006). Dėstytojo racionalaus imlumo konstrukta sudaro naujų žinių ir (arba) inovacijų įgijimas, priėmimas, transformavimas ir panaudojimas. Straipsnyje analizuojamos dėstytojo veiklos pedagoginių inovacijų įgijimo etapu — pedagoginių inovacijų šaltinių paieškos lauko nustatymo ir pedagoginių inovacijų šaltinių atrankos metu (Choo, 2000; Van den Bosch et al., 2002; Zahra, George, 2002; Carayannis et al., 2003; Hogue, 2003; Inzelt, 2003; Timonen, Järvenpää, 2005).

Tyrimo tikslas — nustatyti kolegijos dėstytojų racionalaus imlumo raišką pedagoginių inovacijų įgijimo etapu.

TYRIMO METODIKA

Šiame straipsnyje dėstytojo racionalus imlumas suprantamas kaip jo pagrįsta, apgalvota, tikslinga, efektyvi veikla surandant, priimant (arba atmetant), transformuojant ir panaudojant naujas žinias ir (arba) inovacijas (Zahra, George, 2000; Zinkevičienė, Janiūnaitė, 2006). Dėstytojo racionalaus imlumo konstrukta sudaro naujų žinių ir (arba) inovacijų įgijimas, priėmimas, transformavimas ir panaudojimas. Išskiriamos šios dėstytojo veiklos pedagoginių inovacijų įgijimo etapu: sprendimo pradėti pedagoginių inovacijų paiešką priėmimas, paieškos tikslo nustatymas, pedagoginių inovacijų šaltinių paieškos lauko nustatymas, pedagoginių inovacijų šaltinių atranka, informacijos apie pedagogines inovacijas išsaugojimas, pedagoginių inovacijų banko sudarymas (Choo, 2000; Van den Bosch et al., 2002; Zahra, George, 2002; Carayannis et al., 2003; Hogue, 2003; Inzelt, 2003; Timonen, Järvenpää, 2005).

Tyrimo instrumentas — klausimynas iš 40 teiginių — buvo pagrįstas dėstytojo veiklomis pedagoginių inovacijų įgijimo etapu. Teiginiai

susitelkė trijose skalėse (žr. lentelę). Teiginiams įvertinti buvo naudojama Likerto skalė.

Siekiant tyrimo tikslų buvo apklausti valstybinių kolegijų specialybės, užsienio kalbų ir informacinių technologijų dėstytojai: iš viso 352 dėstytojai iš 15 Lietuvos valstybinių kolegijų (iš viso Lietuvoje yra 16 valstybinių kolegijų; netyrėme Religijos studijų kolegijos). Respondentų atranka atsitiktinė.

Tyrimas atliktas 2006 m. kovo mėnesį, taikant duomenų rinkimo (apklausos raštu) ir duomenų apdorojimo metodus (mokslinės literatūros analizę, faktorių ir klasterių analizes). Apdorojant duomenis atlikta statistinė duomenų analizė taikant aprašomosios statistikos metodus ir apskaičiuojant respondentų nuomonių aritmetinį vidurkį (M), rezultatų standartinį nuokrypį (SD), modos įverčius (Mo); faktorių analizė atskleidžiant racionalaus imlumo veiklų grupes dėstytojo, kaip individo, lygmeniu, taikant VARIMAX rotaciją, faktorių svorį (L) ir *Cronbach- α* koeficientą.

Norint atskleisti, koks imlumas būdingas kolegijų dėstytojams — racionalus ar iracionalus — atlikta faktorių analizė. Šis metodas leido sutankinti kintamųjų skaičių, sudaryti tyrimo teorinius ir diagnostinius konstruktus atliepiančias skales bei subskales (žr. lentelę), neprarandant esminės informacijos, nustatyti kintamųjų grupių homogeniškumą ir tyrimo instrumento patikimumą. *Cronbach- α* analizės duomenys, rodantys vidinį kiekvienos skalės teiginių suderinamumą, yra ne mažesni kaip 0,6 ir patvirtina tyrimo duomenų patikimumą. Klasterių analizė leido išskirti dėstytojų tipus pagal imlumo racionalumą atskirose pedagoginių inovacijų įgijimo fazėse. Duomenys apdoroti naudojant SPSS programinį paketą. Straipsnyje pristatomi faktorių ir klasterių analizės rezultatai.

REZULTATAI

Norint nustatyti, kokių pedagoginių inovacijų ir kur dėstytojas ieško, arba, kitaip tariant, identifikuoti paieškos lauką inovacijų įgijimo fazėje (Thom, Zaugg, 2001; Tidd et al., 2001), buvo atlikta skalės „Pedagoginės inovacijos, kurių dėstytojas ieško“ faktorių analizė. 13 teiginių pasiskirstė į 4 teoriškai prasmingas subskales ir paaiškina 67,6% visų kintamųjų sklaidos (žr. lentelę). Pirmas, trečias ir ketvirtas faktoriai yra statistiškai patikimi, nes ne mažiau kaip 3 kintamieji tenkina sąlygą $L \geq 0,6$.

Lentelė. Faktorių analizės būdu sudarytos skalės (subskalės) ir jų statistiniai rodikliai (vidutiniai įverčiai ir psichometriniai duomenys) (N = 352, PI — pedagoginės novacijos)

Pastaba. 1 — faktorių kokybinės analizės metu sudaryti skalių pavadinimai; 2 — (N) teiginių skaičius; 3 — (Mean) skalės (indekso) valentingumas, išreikštas aritmetiniu vidurkiu; 4 — (Cronbach- α) testo vidinės konsistencijos koeficientas; 5 — (i / tt) testo žingsnio skiriamosios gebos rodiklis; 6 — (L) faktorinis svoris; 7 — (r) vidutinė koreliacija tarp klausimų (koeficientas).

	Subskalės ► Pavadinimai ▼	N	Mean	Cronbach- α	i / tt	L	r
	1	2	3	4	5	6	7
SKALĖ	DĚSTYTOJO IEŠKOMOS PI						
Subskalė	Studentų konsultavimą ir pasiekimų vertinimą tobulinančios PI	3	1,59	0,80	0,73—0,54	0,86—0,76	0,60
Subskalė	Studentų savarankiško darbo organizavimą tobulinančios PI	4	1,74	0,68	0,58—0,24	0,76—0,45	0,38
Subskalė	Nauja mokymo(si) literatūra	3	1,47	0,76	0,72—0,55	0,87—0,69	0,50
Subskalė	Modulio turinį tobulinančios PI	3	1,47	0,58	0,49—0,37	0,81—0,61	0,33
SKALĖ	PI ŠALTINIŲ ATRANKA						
Subskalė	PI šaltinių atranka pagal oficialų vertinimą	6	3,26	0,69	0,59—0,28	0,82—0,30	0,34
Subskalė	PI šaltinių atranka pagal įvairias rekomendacijas	5	3,0	0,66	0,46—0,37	0,71—0,45	0,31
Subskalė	PI šaltinių atranka pagal interneto filtrus	2	3,20	—	—	0,89—0,46	0,33

Pirmas faktorius (F1 — paaiškinta sklaida 19,5%) vienija 3 teiginius, kurie rodo dėstytojo ieškomas pedagogines inovacijas, susijusias su studentų konsultavimu, pasiekimų vertinimu ir metodine literatūra šiais klausimais. Faktorius sąlygiškai pavadintas — „Studentų konsultavimą ir pasiekimų vertinimą tobulinančios pedagoginės inovacijos“. Šio faktoriaus subfaktorai — naujos studentų pasiekimų vertinimo formos, nauja metodinė literatūra, naujos studentų konsultavimo formos — rodo pagrindinius dėstytojų ieškomų pedagoginių inovacijų tipus. Iš jų reikšmingiausias dėstytojams — naujos studentų pasiekimų vertinimo formos (L = 0,86), o naujos metodinės literatūros ir naujų studentų konsultavimo formų paieškos svarbą respondentai vertino vienodai (L = 0,76).

Antrame faktoriuje (F2 — paaiškinta sklaida 17,4%) susitelkė 4 teiginiai, kuriuos vienija studentų savarankiško darbo organizavimo idėjos. Faktorius įgijo sąlygišką pavadinimą — „Studentų savarankiško darbo organizavimą tobulinančios pedagoginės inovacijos“. Respondentai labiausiai ieško naujų kompiuterinių programų ir naujos kompiuterinės įrangos (L = 0,76), tačiau svarbūs jiems ir dėstytojo kvalifikacijos kėlimo būdai tobulinant studentų savarankiško darbo organizavimą (L = 0,57) bei nauji studentų savarankiško darbo metodai (L = 0,45).

Trečias faktorius (F3 — paaiškinta sklaida 17,2%) susijęs su naujos mokymo ir mokymosi literatūros paieška. Nuolat peržiūrėti ir atnaujinti mokymo(si) literatūrą, yra būtina kolegijos dėstytojo veikla. Todėl faktorius ir pavadintas „Naujos mokymo(si) priemonės“. Respondentai labiausiai ieško naujos specialybės literatūros (L = 0,87),

naujų vadovėlių (L = 0,78), naujos pedagoginės literatūros (L = 0,69).

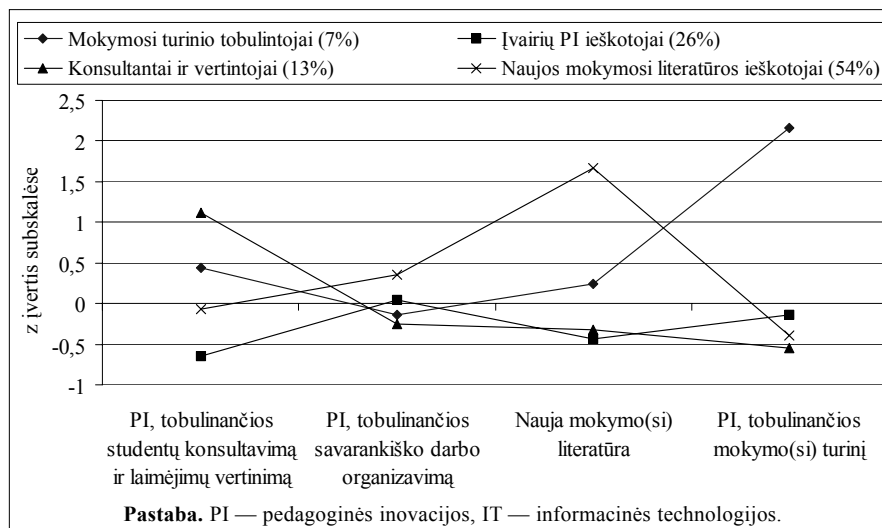
Ketvirtas faktorius (F4 — paaiškinta sklaida 13,5%) sutelkė 3 teiginius, apibūdinančius pedagogines inovacijas, susijusias su modulio turinio tobulinimu. Faktorius sąlygiškai pavadintas „Modulio turinį tobulinančios pedagoginės inovacijos“. Labiausiai ieškoma naujos medžiagos modulio temoms papildyti (L = 0,81), naujų modulio temų (L = 0,71), naujų mokymo(si) metodų (L = 0,61).

Atlikus pirmos skalės klasterių analizę, buvo išskirti atskiri dėstytojų tipai pagal tai, kokių pedagoginių inovacijų jie ieško (1 pav.). Pastebėta, kad respondentai pasidalijo į keturis klasterius.

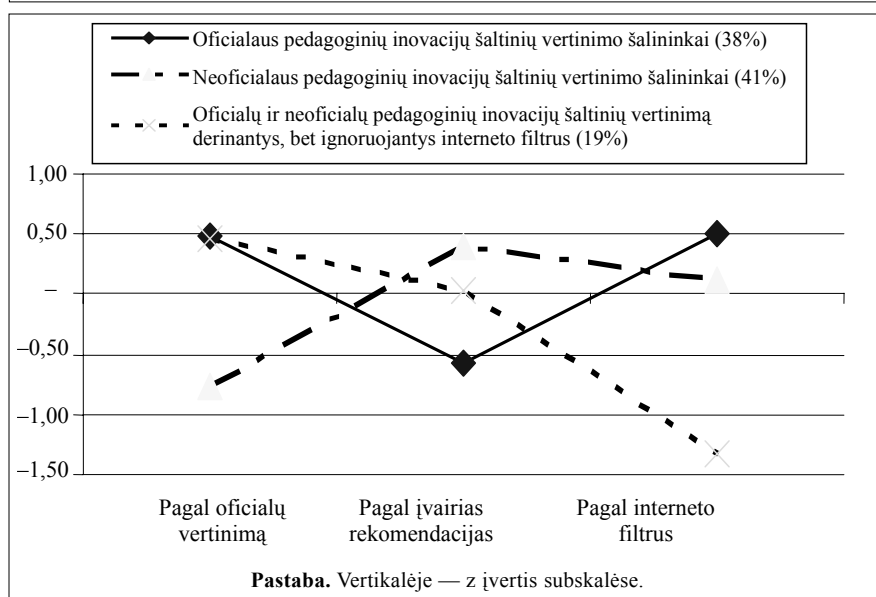
1 klasteris. Šie respondentai (13%) ypatingą dėmesį skiria pedagoginėms inovacijoms, tobulinančioms studentų konsultavimo ir pasiekimų vertinimo sistemas. Kitų tipų inovacijų šie dėstytojai ieško mažiau. Klasteris sąlygiškai pavadintas „Konsultantai ir vertintojai“.

2 klasteris. Šie respondentai (54%) turi tokią pačią nuomonę visais klausimais, išskyrus pedagogines inovacijas, tobulinančias mokymo(si) turinį (antro klasterio dėstytojai pastarąsias vertina šiek tiek labiau negu trečio klasterio dėstytojai). Beveik absoliuti dauguma dėstytojų teigia, kad jie ieško visų keturių tipų pedagoginių inovacijų, tačiau labiausiai jų dėmesio susilaukia mokomosios literatūros paieška. Šį jungtinį klasterį sąlygiškai vadinsime naujos „Mokymo(si) literatūros ieškotojais“.

3 klasteris. Šie respondentai (7%) pagrindinį dėmesį skiria paieškai tų pedagoginių inovacijų, kurios tobulina mokymo(si) turinį. Jiems taip pat rūpi studentų konsultavimą ir vertinimą tobulinančios pedagoginės inovacijos. Klasteris sąlygiškai

1 pav. Respondentų skirstinys pagal pedagoginių inovacijų paiešką (4 klasterių modelis (N = 352))

2 pav. Respondentų skirstinys pagal pedagoginių inovacijų šaltinių atranką (3 klasterių modelis (N = 348))

pavadintas „Mokymosi turinį tobulinančios pedagoginės inovacijos“.

4 klasteris. Respondentams (26%), atstovaujantiems šiam klasteriui, būdinga visų tipų pedagoginių inovacijų paieška, šiek tiek didesni prioritetai skiriant pedagoginėms inovacijoms, tobulinančioms studentų savarankiško darbo organizavimą, ir mokomosios literatūros paieškai. Klasteris sąlygiškai pavadintas „Įvairių pedagoginių inovacijų ieškotojai“.

Pedagoginių inovacijų šaltinių nustatymas ir jų atranka yra tolesnė paieškos lauko nustatymo veikla.

Iš 11 teiginių įverčių faktorizuojant išskirti 3 faktoriai, paaiškinantys 51,8% visų kintamųjų sklaidos (žr. lentelę). Galima teigti, kad pirmieji du faktoriai yra statistiškai patikimi, nes trys kintamieji koreliuodami tenkina sąlygą $L > 0,6$.

Pirmas faktorius (F 1), paaiškinantis 20,4% visų kintamųjų sklaidos, vienija 6 teiginius, rodan-

čius pedagoginių inovacijų šaltinių paiešką pagal oficialią informaciją ar oficialų vertinimą (leidinio autoriaus kvalifikacija ir patirtis, lektoriaus kvalifikacija ir patirtis, leidyklos prestižas, leidinio santrauka, kvalifikacijos kėlimo renginio tema, prestižinės tarptautinių duomenų bazės). Šiam faktoriui suteiktas sąlygiškas pavadinimas „Pedagoginių inovacijų šaltinių atranka pagal oficialų vertinimą“. Reikšmingiausiais dalykais, pasirenkant pedagoginių inovacijų šaltinį, respondantai laiko leidinio autoriaus kvalifikaciją ir patirtį ($L = 0,82$) bei lektoriaus kvalifikaciją ir patirtį ($L = 0,75$). Toliau subfaktoriai pagal respondentų išreikštą svarbą pasiskirstė taip: leidyklos prestižas ($L = 0,64$), leidinio santrauka ($L = 0,54$), kvalifikacijos kėlimo renginio tema ($L = 0,39$), tarptautinių duomenų bazių prestižas ($L = 0,30$).

Antrame faktoriuje (F 2 — paaiškinta sklaida 19,4%) susitelkė 5 teiginiai, rodantys pedagoginių inovacijų šaltinių vertinimą pagal paties dėstytojo

nuomonę arba įvairias kitų kompetentingų žmonių (katedros vedėjo, patirtų turinčių kolegų ir pan.) rekomendacijas. Faktorius pavadintas „Pedagoginių inovacijų šaltinių paieška pagal įvairias rekomendacijas“. Didžiausią faktorinį svorį ($L = 0,71$) įgijo subfaktorius, teigiantis, kad vykstama į tuos kvalifikacijos kėlimo renginius, į kuriuos spėjama, tikintis vis tiek išgirsti ką nors naujo. Ne mažiau reikšmingas subfaktorius — katedros vedėjo rekomendacija ($L = 0,70$). Toliau subfaktorius reikšmingumas pasiskirstė taip: kolegų, turinčių daugiau patirties, nuomonė ($L = 0,63$), specialybės ir pedagoginė literatūra ($L = 0,58$), tarptautinės duomenų bazės ($L = 0,45$).

Trečias faktorius (F_3 — paaiškinta sklaida 12%) vienija teiginius, bylojančius, kad pedagoginių inovacijų šaltiniai atsirenkami pagal virtualios erdvės filtrus: įvedant raktažodžius į interneto naršykles, lankantis specializuotose tarptautinių duomenų bazėse. Faktorius sąlygiškai pavadintas „Pedagoginių inovacijų šaltinių atranka pagal interneto filtrus“. Dviejų subfaktorius reikšmingumą respondentai įvertino taip: pedagoginių inovacijų atranka, naudojantis interneto naršyklėmis, įvedant raktažodžius ($L = 0,89$), naudojantis tarptautinėmis duomenų bazėmis ($L = 0,46$).

Sudarius šios skalės subskales ir atlikus klasterių analizę, išskirti dėstytojų tipai pagal pedagoginių inovacijų šaltinių atranką. Informatyviausias pasirodė visų respondentų pasidalijimas į 3 klasterius. Grafinė 3 klasterių išraiška matyti 2 pav.

1 klasteris. Šios grupės respondentai ($n = 135$, 38%) pedagoginių inovacijų šaltinius pasirenka pagal oficialų jų vertinimą: leidinių autorių bei kvalifikacijos kėlimo renginių lektorių kvalifikaciją, leidyklos tipą ir pan. Šie dėstytojai — oficialaus pedagoginių inovacijų šaltinių vertinimo šalininkai — lygiai taip pat aukštai vertina tikslines prestižines tarptautines duomenų bazes, kaip pedagoginių inovacijų šaltinį. Tačiau jie skeptiški bet kokioms rekomendacijoms — nei konsultantų, nei panašias inovacijas diegusių žmonių patarimai šiems dėstytojams nėra svarbūs.

2 klasteris. Šios grupės respondentai ($n = 141$, 41%) sudarė didžiausią klasterį. Jų požiūris į pedagoginių inovacijų šaltinių atranką yra visiškai priešingas prieš tai buvusiam klasteriui. Šie dėstytojai geba pasirinkti pedagoginių inovacijų šaltinius pagal įvairias rekomendacijas. Sąlygiškai šį dėstytojų tipą galima vadinti neoficialaus pedagoginių šaltinių vertinimo šalininkais. Jie nepaiso nei lektorių ar (ir) leidinio autorių kvalifikacijos, nei leidyklos, kurioje

išleista mokymo(si) literatūra. Jei kažkas pataria jiems rinktis konkretų šaltinį, jie taip ir padarys. Ši nuomonė yra vienpusiška, rodanti dėstytojo nesavarankiškumą, polinkį daryti taip, kaip visi, nepaisant savo nuomonės. Toks dėstytojas inovacijų šaltinių atrankos metu gali būti neracionaliai imlus: imtis skaityti bet kokią kieno nors pasiūlytą literatūrą, lankyti kiekvieną kvalifikacijos kėlimo renginį, iš kur nors apie jį sužinojus. Pozityvus šio klasterio bruožas — pritarimas interneto šaltinių atrankai pagal filtrus: duomenų bazių pavadinimus, interneto naršykles.

3 klasteris. Jis vienija tuos dėstytojus ($n = 68$, 19%), kurie pedagoginių inovacijų šaltinius atsirenka ne tik pagal oficialų vertinimą, bet atsižvelgia į įvairias rekomendacijas. Tai gali būti inovaciją sukūrę ir (ar) išbandę kolegos, kvalifikacijos kėlimo renginių lektoriai, universitetų dėstytojai. Toks pedagoginių inovacijų perfiltravimas yra dėstytojo racionalaus imlumo pedagoginėms inovacijoms jų šaltinių atrankos laikotarpiu įrodymas. Tačiau neigiamas šio klasterio dėstytojų nuomonės ypatumas yra interneto filtrų — naršyklių, duomenų bazių — ignoravimas. Šiuos respondentes sąlygiškai galima vadinti oficialų ir neoficialų pedagoginių inovacijų šaltinių vertinimą derinančiais dėstytojais.

REZULTATŲ APTARIMAS

Tyrimas parodė, kad iškeldami paieškos tikslą kolegijų dėstytojai yra racionalaus imlumo (Choo, 2000; van den Bosch et al., 2002; Zahra, George, 2002; Inzelt, 2003; Timonen, Järvenpää, 2005; Zinkevičienė, Janiūnaitė, 2006): jie ieško tokių pedagoginių inovacijų, kurios tobulintų studentų konsultavimą, jų pasiekimų vertinimą, savarankiško darbo organizavimą. Jie taip pat ieško naujų mokymo(si) priemonių šioms inovacijoms diegti. Šiek tiek mažiau respondentus domina mokymo(si) turinį tobulinančios pedagoginės inovacijos. Dėstytojų prioritetinį dėmesį pedagoginėms inovacijoms, susijusioms su studentų savarankiško darbo organizavimu, konsultavimu ir vertinimu galima laikyti jų racionalaus imlumo šioms inovacijoms apraiška, kadangi naujojoje mokymosi paradigmoje akcentuojamas studento savarankiškas mokymasis ir naujas dėstytojo požiūris į studentų mokymąsi, pagrįstą bendradarbiavimu (Jucevičienė, 2006; Stanikūnienė, 2006).

Racionaliai imlus dėstytojas atsirenka pedagoginių inovacijų šaltinius, vadovaudamasis naujingumo ir patikimumo kriterijais (Hogue, 2003):

įvertina autorių (lektorių) kvalifikaciją, šaltinio naujumą, leidėjo reputaciją, publikacijos ar pranešimo tikslą, turinį, kalbą ir stilių, pristatymo kokybę, technologiškumą, ankstesnių klausytojų (vartotojų) nuomonę. Tyrimo rezultatai rodo, kad dėstytojai ir šiuo etapu yra racionalaus imlumo: jie atsižvelgia į patikimumo ir naudingumo kriterijus, rinkdamiesi pedagoginių inovacijų šaltinius. Tačiau didesnė respondentų dalis linkusi pasikliauti įvairiomis rekomendacijomis — ankstesnių šaltinių vartotojų nuomonėmis. Šiek tiek mažiau respondentų labiausiai vertina visuotinai pripažintus pedagoginių inovacijų šaltinius, turinčius kokybės garantiją. Šiems dėstytojams kieno nors rekomendacijos ar patarimai nėra labai svarbūs. Maždaug ketvirtadalis respondentų atsižvelgia ir į oficialią šaltinio kokybės garantiją, ir į ankstesnių vartotojų rekomendacijas. Remiantis S. Piontek, K. Garlock (1995), E. Grassan (1997), A. G. Smith (1997), A. Hogue (2003) tyrimų rezultatais, teigiančiais, kad pedagoginių inovacijų šaltiniai turėtų būti atsirenkami, atsižvelgiant ne į vieną, o į keletą šių šaltinių filtrų, galima daryti išvadą: pastaroji grupė respondentų turi racionalaus imlumo pedagoginėms inovacijoms šaltinių atrankos etapą.

Apibendrinant tyrimo rezultatus galima teigti, kad pedagoginių inovacijų šaltinių paieškos

lauko nustatymo ir šaltinių atrankos etapais respondentai rodo nevienodai racionalų imlumą: kartais jų imlumas būna tarpinis tarp racionalaus ir iracionalaus — labiau linkęs į racionalų arba į iracionalų. Tačiau net ir tos veiklos, kurios yra iracionalesnės, nėra gaivališkos ar neapgalvotos.

IŠVADOS

Atsakant į mokslinę problemą — ar Lietuvos valstybinių kolegijų dėstytojai racionaliai imlūs pedagoginėms inovacijoms — apibendrintai galima teigti, kad pedagoginių inovacijų paieškos lauko nustatymo etapu kolegijų dėstytojai yra linkę į racionalų imlumą: nors jie ieško pedagoginių inovacijų, tobulinančių santykiškai naujas mokymo(si) proceso sritis, tačiau prioritetine veikla laiko mokomosios literatūros paiešką, kuri lyginant su kitomis nėra tokia svarbi ir sudėtinga. Analizuojant dėstytojų imlumą pedagoginių inovacijų šaltinių atrankos etapu pastebėta, kad dėstytojai daugiau turi racionalaus imlumo bruožų: pirmenybę jie teikia tokiems filtrams, kaip oficialus šaltinio vertinimas, specialistų ir (ar) kolegų rekomendacijos, interneto specializuotos duomenų bazės, tačiau mažai juos derina.

LITERATŪRA

- Van den Bosch, F. A., van Wijk, J. R. and Volberda, H. W. (2003). *Absorptive Capacity: Antecedents, Models and Outcomes*, ERIM Report Series Research in Management. 2003-2035.
- Caradannis, E. G., Gonzalez, E., Wetter, J. (2003). The nature and dynamics of discontinuous and disruptive innovations from a learning and knowledge management perspective. In L. Shavinina (Ed.), *The International Handbook of Innovation*. Oxford. P. 115—138.
- Choo, C. W. (2000). *Information Management for the Intelligent Organization — The Art of Scanning the Environment*. 2nd ed. Medford, NJ: Information Today, Inc.
- Fullan, M. (2001), *The New Meaning of Educational Change*. London: Routledge Falmer.
- Grassan, E. (1997). Thinking Critically about World Wide Web Resources. Prieiga per internetą: <http://www.library.ucla.edu/libraries/college/instruct/critical.htm>
- Hogue, A. (2003). *The Essentials of English*. New Yprk: Pearson Education.
- Inzelt, A. (2003). Innovation Process in Hungary. In L. Shavinina (Ed.), *The International Handbook of Innovation*. Oxford. P. 859—872.
- Jucevičienė, P. (2006). Teaching in higher education: teacher as a learner. *Socialiniai mokslai*, 3 (53), 72—79.
- Piontek, S., Garlock, K. (1995). Creating a World Wide Web Resource Collection. *Collection Building*, 14, 3, 12—18.
- Smith, A. G. (1997). Testing the Surf: Criteria for Evaluating Internet Information Resources. *The Public-Access Computer Systems Review* 6, 3 (Refereed Article). Prieiga per internetą: <http://epress.lib.uh.edu/pr/v8/n3/smith8n3.html>
- Stanikūnienė, B. (2006). Reflective Teachers in Higher Education: Different Perception and Acting in their Learning Environments. *Socialiniai mokslai*, 3 (53), 59—71.
- Thom, N., Zaugg, R. J. (2001). *Excellence durch Personal-und Organisationkompetenz*. Bern-Stuttgart-Wien: Verlag Paul Haupt.
- Tidd, J., Bessant, J. et al. (2001). *Managing Innovation*. 2nd ed. Chichester, U.K.: John Wiley.
- Timonen, H., Järvenpää, E. (2005). Knowledge Acquisition Models of SMEs' New Product Development Processes and the Role of Patent Information. *Frontiers of E-Business Research (FeBr)*. *Conference proceedings of eBRF*, 26—28. 09 2005. Tampere, Finland. Prieiga per internetą: http://www.ebrf.fi/kuvat/433-448_05.pdf
- Waugh, R. G. & Punch, K. F. (1987). Teachers' receptivity to system-wide change in the implementation stage. *Review of Educational Research*, 57 (3), 237—254.
- Zahra, S. A., George, G. (2000). Absorptive Capacity: A Review, Reconceptualization, and Extension. *Academy of Management Review*, Vol. 27, 2, 185—203.
- Zinkevičienė, N., Janiūnaitė, B. (2006). Teacher's rational receptivity to innovations: Activities in the initiation phase. *Socialiniai mokslai*, 1 (51).

COLLEGE TEACHERS' RECEPTIVITY TO PEDAGOGICAL INNOVATIONS: RATIONAL OR IRRATIONAL?

Nijolė Zinkevičienė, Brigita Janiūnaitė

Kaunas University of Technology, Kaunas, Lithuania

ABSTRACT

In reference with the rapid change in all spheres of contemporary life, teachers of higher university and non-university education have to be receptive to innovations. Otherwise, they would not be able to keep up with life. But their receptivity must be rational: teachers' activities in acquiring, assimilating (or rejecting), transforming and applying pedagogical innovations must be reasoned, thought-out, purposeful, and effective. During the phase of pedagogical innovation acquisition, teachers are stimulated by internal and / or external impulses to make decisions to start the search for pedagogical innovations, define the field of search, select the best pedagogical innovation sources and create their bank.

The paper deals with a research problem — how are college teachers of a “latecomer” country receptive to pedagogical innovations?

The aim of the research was to define the manifestation of teacher's receptivity to pedagogical innovations in the phase of acquisition.

The research was carried out using the methods of data collection (written questionnaire), and data processing (scientific literature analysis, factor and cluster analysis). The research data were processed with the help of SPSS (Statistic Package for Social Sciences) program package.

The empirical research was carried out in March 2006 at the state colleges of Lithuania by questioning 352 teachers of professional modules, foreign languages and information technologies.

The results of the empiric research showed that college teachers performed activities with the inclination to rational receptivity in defining the field of search for pedagogical innovations and the source selection: their activities were considered and purposeful, but the use of pedagogical innovation and source “filters” was insufficient. When forming the bank of the best pedagogical innovation sources, one two thirds of the college teachers demonstrated rational receptivity, as they stored information in printed or / and electronic forms and made personal notes. The rest of the respondents were of the opinion that there was no need to form such information banks, which showed their irrational receptivity in this phase.

Keywords: rational receptivity, pedagogical innovations, teachers' activity.

Gauta 2007 m. vasario 13 d.
Received on February 13, 2007

Priimta 2007 m. balandžio 24 d.
Accepted on April 24, 2007

Nijolė Zinkevičienė
Kauno technologijos universitetas
(Kaunas University of Technology)
Donelaičio g. 20, LT-44239 Kaunas
Lietuva (Lithuania)
Tel + 370 68210532
E-mail znijole@mail.lt